

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

NGUYỄN THỊ THU HẰNG

**QUẢN LÝ DI TÍCH LỊCH SỬ ĐỊA ĐIỂM
KHAI THÁC THAN ĐẦU TIÊN CỦA VIỆT NAM
TẠI NÚI YÊN LÃNG, PHƯỜNG YÊN THỌ, THỊ XÃ
ĐÔNG TRIỀU, TỈNH QUẢNG NINH**

**TÓM TẮT
LUẬN VĂN THẠC SĨ QUẢN LÝ VĂN HÓA
Khóa 11 (2019 - 2021)**

Hà Nội, 2022

**CÔNG TRÌNH ĐÃ ĐƯỢC HOÀN THÀNH
TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

Người hướng dẫn khoa học: : PGS. TS. Lê Thị Thu Hiền

Phản biện 1: PGS. TS Nguyễn Thị Phương Thảo

Phản biện 2: PGS.TS Trịnh Thị Minh Đức

Luận văn được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận văn thạc sĩ
tại trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

Vào ngày 26 tháng 5 năm 2022

Có thể tìm hiểu luận văn tại:

Thư viện Trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Trong suốt chiều dài lịch sử ngành công nghiệp khai thác than của Việt Nam, Quảng Ninh được biết đến là địa phương có trữ lượng khai thác than lớn nhất cả nước. Có thể nói, ngành công nghiệp khai thác than Việt Nam nói chung và tỉnh Quảng Ninh nói riêng đã ra đời, tồn tại và phát triển hàng trăm năm, tuy nhiên, cho đến nay, sự hiểu biết về lịch sử, nguồn gốc, truyền thống của ngành than trong sự nghiệp phát triển của đất nước còn rất hạn chế.

Đề cập đến sự ra đời và phát triển của ngành than, phải kể đến di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Yên Lãng, xã Yên Thọ, thị xã Đông Triều, tỉnh Quảng Ninh. Di tích Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Yên Lãng, phường Yên Thọ, thị xã Đông Triều là một trong 16 di tích đã được xếp hạng cấp tỉnh của thị xã Đông Triều (*Quyết định số 3171/QĐ-UBND ngày 01/10/2008 của UBND tỉnh Quảng Ninh về việc xếp hạng di tích cấp tỉnh*). Theo cuốn *Lý lịch di tích lịch sử địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Yên Lãng, xã Yên Thọ, huyện Đông Triều, tỉnh Quảng Ninh*, Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch Quảng Ninh (2008), ngược dòng lịch sử cách đây 179 năm, vào cuối năm Minh Mệnh thứ 20 (1839), Tổng đốc Hải Yên (*nay là Quảng Ninh*) là Tôn Thất Bật tìm thấy ở đây những viên đá đen đốt cháy được, ông đã dâng sớ tâu với triều đình nhà Nguyễn, xin thuê dân phu khai thác than đá tại núi Yên Lĩnh (An Lĩnh) nay là Yên Lãng, xã Yên Thọ, TX Đông Triều. Ngay sau đó, vào ngày 10 tháng 1 năm 1840 vua Minh Mạng đã ban chỉ dụ cho phép khai thác than. Đây là văn bản có ý nghĩa chính trị, kinh tế, xã hội hết sức quan trọng, xác định mốc khai sinh ngành khai thác than trên đất nước Việt Nam. Việc tìm lại được địa điểm khai thác than đầu tiên - cội nguồn của ngành Than đã mang một ý nghĩa lớn với lịch sử ngành than Việt

Nam. Trong những năm qua, di tích lịch sử địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam đã được các cấp, ngành quan tâm đầu tư kinh phí, huy động xã hội hóa để nghiên cứu, khảo cổ làm cơ sở cho việc lập dự án tu bổ, tôn tạo, phục hồi di tích. Tuy nhiên, công tác quản lý di tích mới chỉ dừng lại ở việc tu bổ, khôi phục và đáp ứng được một phần nhu cầu sinh hoạt văn hóa tâm linh của một bộ phận nhân dân trong đó phần lớn là những người công nhân vùng mỏ; việc phát huy giá trị của di tích còn nhiều hạn chế; đội ngũ nhân lực thực hiện nhiệm vụ quản lý di tích đa phần là kiêm nhiệm, chưa được đào tạo chuyên sâu, bài bản. Công tác phối hợp trong quản lý giữa chính quyền địa phương các cấp với Tập đoàn Công nghiệp Than khoáng sản Việt Nam chưa thực sự chặt chẽ. Di tích chưa thực sự trở thành một điểm đến hấp dẫn, chưa gắn kết với các di tích, các điểm du lịch khác trên địa bàn để trở thành động lực phát triển kinh tế, xã hội của địa phương trong sự chuyển dịch cơ cấu kinh tế và chuyển đổi phương thức phát triển từ “nâu” sang “xanh”.

Từ những lý do trên, tôi lựa chọn đề tài ***“Quản lý di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Yên Lãng, phường Yên Thọ, thị xã Đông Triều, tỉnh Quảng Ninh”*** làm luận văn Thạc sĩ chuyên ngành Quản lý văn hóa với mong muốn góp phần vào việc nghiên cứu toàn diện hơn về thực trạng công tác quản lý và phát huy giá trị di tích trong thời gian qua đồng thời phân tích, đánh giá những ưu điểm, tồn tại, hạn chế để từ đó đề xuất các giải pháp nâng cao hiệu quả công tác quản lý di tích Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam.

2. Tình hình nghiên cứu

2.1. Những nghiên cứu về vấn đề quản lý di tích

Công tác quản lý di tích là một trong những vấn đề thu hút nhiều sự quan tâm của các nhà nghiên cứu lịch sử văn hóa, nhà khoa học trong nước và quốc tế. Một số bài viết, công trình nghiên cứu đã

được công bố trước đây đã đề cập đến vấn đề quản lý văn hóa, bảo tồn di tích lịch sử văn hóa. Trong cuốn sách *Bảo tồn di tích lịch sử văn hóa*, (1993), Trường Đại học Văn hóa Hà Nội do các tác giả Nguyễn Đăng Duy và Trịnh Minh Đức nghiên cứu đã giới thiệu khái quát về di tích lịch sử văn hóa và các loại hình di tích lịch sử văn hóa; hệ thống hóa các vấn đề lý luận về di tích lịch sử văn hóa; đề cập đến nghiệp vụ bảo tồn đối với các di tích. Cuốn sách *Quản lý văn hóa Việt nam trong tiến trình đổi mới, hội nhập và phát triển*, (2011) do nhóm tác giả Phạm Hồng Giang, Bùi Hoài Sơn đề cập đến những quan điểm chung về quản lý văn hóa trong bối cảnh nước ta đang đẩy mạnh công cuộc đổi mới và hội nhập quốc tế; giới thiệu khái quát về kinh nghiệm quản lý văn hóa của một số quốc gia trên thế giới đồng thời đánh giá thực trạng quản lý văn hóa ở Việt Nam từ khi bắt đầu tiến trình đổi mới (1986), từ đó đề xuất những định hướng, giải pháp nhằm hoàn thiện và nâng cao hiệu quả công tác quản lý văn hóa trong tiến trình đổi mới, hội nhập và phát triển.

Ngoài ra còn rất nhiều bài viết, công trình nghiên cứu khác liên quan đến công tác quản lý di tích lịch sử văn hóa.

2.2. Những nghiên cứu về quản lý di tích trên địa bàn tỉnh Quảng Ninh

Đối với các di tích lịch sử, văn hóa trên địa bàn tỉnh Quảng Ninh và thị xã Đông Triều đã có một số công trình nghiên cứu về công tác quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị của các di tích. Tác giả đã đọc và tham khảo các cuốn sách, bài luận văn viết về di tích lịch sử văn hóa liên quan đến đề tài như:

Danh mục di sản văn hóa tỉnh Quảng Ninh, Sở Văn hóa và Thể thao tỉnh (2017); cuốn sách giới thiệu một cách đầy đủ, khoa học các loại hình di sản văn hóa trên địa bàn tỉnh Quảng Ninh có giới thiệu các di tích lịch sử của huyện Đông Triều (nay là thị xã Đông Triều)

trong đó đã giới thiệu khái quát về di tích lịch sử địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Yên Lãng.

Lý lịch di tích lịch sử địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Yên Lãng, xã Yên Thọ, huyện Đông Triều, tỉnh Quảng Ninh, Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch Quảng Ninh (2008); cuốn sách giới thiệu về các nội dung: tên gọi di tích; địa điểm, đường đi tới di tích; sự kiện, nhân vật lịch sử; loại hình di tích; khảo tả di tích; hiện vật của di tích; giá trị lịch sử của di tích; cuốn sách cũng đề cập đến tình trạng bảo quản và phương pháp bảo vệ và phát huy giá trị di tích.

Luận văn thạc sỹ chuyên ngành quản lý văn hóa của tác giả Đỗ Thành Hưng (*Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật Trung ương*) với đề tài “*Quản lý di tích lịch sử Đền An Biên, xã Thủy An, thị xã Đông Triều, tỉnh Quảng Ninh*”. Luận văn tập trung nghiên cứu, đánh giá thực trạng công tác bảo tồn, phát huy giá trị của di tích lịch sử đền An Biên và đề xuất các nhóm giải pháp về cơ chế chính sách, nguồn nhân lực, công tác tu bổ, tôn tạo và phát huy giá trị của di tích lịch sử Đền An Biên...

Như vậy, cho đến thời điểm hiện nay, đối với di tích Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Yên Lãng, xã Yên Thọ, thị xã Đông Triều chưa có một công trình nghiên cứu nào đánh giá một cách đầy đủ, hệ thống về thực trạng công tác quản lý di tích.

Vì vậy, đề tài “***Quản lý di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Yên Lãng, phường Yên Thọ, thị xã Đông Triều, tỉnh Quảng Ninh***” có thể được xem là đề tài đầu tiên đi sâu nghiên cứu về công tác quản lý đối với di tích lịch sử này. Trong quá trình nghiên cứu, tác giả sẽ tiếp thu và kế thừa những kết quả nghiên cứu của các tác giả đi trước để vận dụng vào thực hiện mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu của luận văn.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

Luận văn nghiên cứu về thực trạng công tác quản lý di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Yên Lãng, thị xã Đông Triều để đề xuất những giải pháp nhằm nâng cao chất lượng, hiệu quả công tác quản lý đối với di tích.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Luận văn tập trung nghiên cứu và giải quyết các vấn đề sau:

- Trình bày cơ sở khoa học của công tác quản lý di sản văn hóa nói chung, di tích lịch sử văn hóa nói riêng;

- Suu tầm, tập hợp, thống kê và phân tích các tư liệu hiện có để tìm hiểu di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam.

- Khảo sát, phân tích và đánh giá thực trạng công tác quản lý di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam từ năm 2008 đến năm 2020 để chỉ ra những ưu điểm và tồn tại trong công tác quản lý;

- Đề xuất giải pháp cơ bản nhằm nâng cao hiệu quả công tác quản lý và phát huy giá trị di tích.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

4.1. Đối tượng nghiên cứu

Quản lý di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Yên Lãng, phường Yên Thọ, thị xã Đông Triều, tỉnh Quảng Ninh.

4.2. Phạm vi nghiên cứu

Nội dung nghiên cứu: Quản lý di tích Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Yên Lãng, phường Yên Thọ, thị xã Đông Triều, tỉnh Quảng Ninh.

Không gian nghiên cứu: Di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Yên Lãng, phường Yên Thọ, thị xã Đông Triều, tỉnh Quảng Ninh.

Thời gian nghiên cứu: Từ năm 2008 đến năm 2020 (*vì năm 2008 di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Yên Lãng được xếp hạng di tích lịch sử văn hóa cấp tỉnh*).

5. Phương pháp nghiên cứu

Luận văn sử dụng các phương pháp nghiên cứu chính sau:

Phương pháp phân tích, tổng hợp tư liệu

Phương pháp khảo sát, điền dã

Phương pháp tiếp cận liên ngành

6. Những đóng góp của luận văn

Đề xuất những giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả quản lý đối với di tích Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Yên Lãng, phường Yên Thọ, thị xã Đông Triều, tỉnh Quảng Ninh.

Có thể sử dụng làm tài liệu tham khảo cho chính quyền địa phương trong công tác quy hoạch, quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam; Làm tài liệu tham khảo cho những người nghiên cứu về công tác quản lý các di tích lịch sử, văn hóa; cho độc giả, các bạn học sinh, sinh viên chuyên ngành Quản lý văn hóa, Văn hóa học.

7. Cấu trúc của luận văn

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận, Tài liệu tham khảo và Phụ lục, luận văn gồm 03 chương

Chương 1: Những vấn đề chung về quản lý di tích lịch sử văn hóa và tổng quan về di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam

Chương 2: Thực trạng quản lý di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam

Chương 3: Giải pháp quản lý di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam

Chương 1

NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ QUẢN LÝ DI TÍCH LỊCH SỬ VĂN HÓA VÀ DI TÍCH LỊCH SỬ ĐỊA ĐIỂM KHAI THÁC THAN ĐẦU TIÊN CỦA VIỆT NAM

1.1. Một số khái niệm cơ bản

1.1.1. Di sản văn hóa

Di sản văn hóa là tài sản do các thế hệ đi trước để lại, bao gồm vật chất và tinh thần có giá trị văn hóa, khoa học, lịch sử được lưu truyền từ đời này sang đời khác. Di sản có thể được coi là những báu vật được thiên nhiên ban tặng, là thành quả lao động sáng tạo và gìn giữ của ông cha ta qua nhiều thế hệ.

1.1.2. Di tích lịch sử văn hóa

DTLSVH là kết quả hoạt động lao động sáng tạo của con người, là một bộ phận của di sản văn hóa vật thể.

1.1.3. Quản lý

Quản lý chính là sự tác động có mục đích của chủ thể quản lý đối với đối tượng quản lý để đạt được mục tiêu nhất định thông qua các phương tiện quản lý. Bản chất của quản lý và hoạt động quản lý bắt nguồn từ sự hợp tác, phân công lao động, do đó đây là một hoạt động khách quan để đảm bảo mục tiêu chung.

1.1.4. Quản lý nhà nước về văn hóa và di sản văn hóa

1.1.3.1. Quản lý nhà nước về văn hóa

QLNN về văn hóa là sự tác động liên tục, có tổ chức, có chủ đích của Nhà nước bằng hệ thống pháp luật và bộ máy của mình, nhằm phát triển văn hoá, điều chỉnh hoạt động của mọi cơ quan, tổ

chức, cá nhân trong lĩnh vực văn hóa và liên quan, với mục đích giữ gìn và phát huy những giá trị văn hóa truyền thống Việt Nam, tiếp thu tinh hoa văn hóa nhân loại, xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến đậm đà bản sắc dân tộc, góp phần nâng cao đời sống vật chất và tinh thần của nhân dân.

1.1.5. Quản lý nhà nước về di tích lịch sử văn hóa

QLNN về DTLSVH là sự tác động có chủ đích, có tổ chức; sự định hướng, quản lý, điều hành của Nhà nước nhằm giữ gìn, bảo vệ và phát huy giá trị của các di tích theo chiều hướng tích cực, làm cho các di tích ngày càng có sức sống mãnh liệt trong đời sống xã hội.

1.2. Các văn bản quản lý di tích

1.2.1. Các văn bản của Trung ương

Nghị quyết Hội nghị lần thứ năm BCH Trung ương Đảng (khóa VIII) về “Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc”.

Luật Di sản văn hóa (2001) được Quốc hội nước CHXHCN Việt Nam thông qua tại kỳ họp thứ 9 ngày 29 tháng 6 năm 2001 và được sửa đổi, bổ sung năm 2009 với 7 chương, 74 điều...

1.2.2. Các văn bản của địa phương

- Kế hoạch số 43-KH/TU ngày 05/6/2009 của Tỉnh ủy Quảng Ninh về việc triển khai thực hiện kế hoạch bảo tồn và phát triển các di tích Quảng Ninh và thực hiện Kết luận số 47-KL/TW ngày 06/5/2009 của Bộ Chính trị;

- Quyết định số 2459/QĐ-UBND, ngày 14/8/2009 của UBND tỉnh Quảng Ninh về việc phê duyệt danh mục di tích, danh thắng trên địa bàn tỉnh Quảng Ninh...

1.3. Nội dung quản lý về di tích lịch sử văn hóa

Nội dung hoạt động quản lý di tích lịch sử này được tác giả tập trung nghiên cứu các vấn đề trọng tâm sau:

1. Triển khai các văn bản quản lý của các cấp và xây dựng văn bản quản lý.
2. Hoạt động nghiên cứu khoa học.
3. Qui hoạch, bảo tồn, tu bổ, tôn tạo di tích.
4. Phát huy giá trị di tích.
5. Thanh tra, kiểm tra và thi đua khen thưởng
6. Vai trò của tập đoàn Than - Khoáng sản Việt Nam trong quản lý di tích

1.4. Tổng quan về di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam

1.4.1. Khái quát về phường Yên Thọ

Phường Yên Thọ là một trong 21 đơn vị hành chính của thị xã Đông Triều, tỉnh Quảng Ninh. Nằm ở phía đông, cách trung tâm thị xã Đông Triều 13km, cách thành phố Hạ Long 60km.

Phường Yên Thọ có hệ thống giao thông đi lại thuận tiện so với các địa phương khác trên địa bàn thị xã Đông Triều vì có đường Quốc lộ 18A, đường sắt quốc gia 1.435m chạy qua và có đường sông Kinh Thầy thuận tiện cho các phương tiện giao thông đường thủy.

Những nét đẹp văn hóa tiêu biểu của người dân Yên Thọ từ xa xưa đến nay là tinh thần yêu nước, truyền thống đoàn kết, tương thân tương ái.

1.4.2. Khái quát về di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Yên Lãng

Qua ghi chép của *Đại Nam nhất thống chí* và *Đông Triều huyện chí* có thể khẳng định chắc chắn núi Yên Lĩnh thuộc địa phận Đông Triều dưới thời Nguyễn, địa giới huyện Đông Triều ngày nay về cơ bản không khác nhiều so với thời Nguyễn ngoại trừ khu vực Yên Tử được cắt ra và kết hợp với một phần đất của các huyện Yên Hưng, Hoành Bồ thành lập thị xã Uông Bí.

Núi Yên Lĩnh nay là Yên Lãng, phường Yên Thọ thị xã Đông Triều ngày nay chính là nơi những cân “vàng đen” đầu tiên được khai thác, người đề xuất việc tổ chức khai thác than là Tổng đốc Tôn Thất Bật.

1.4.3. Giá trị di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Yên Lãng

Có thể thấy rằng, nghề khai thác mỏ ở nước ta đã có từ lâu đời nhưng dưới các triều đại phong kiến Việt Nam, nghề khai thác mỏ không phải để đáp ứng yêu cầu của sự phát triển của sức sản xuất, mà chỉ để thỏa mãn những nhu cầu về cuộc sống sa xỉ cho vua chúa và để rèn đúc binh khí trong các cuộc chinh chiến.

Di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam được coi là nơi đánh dấu bước ngoặt quan trọng, nơi phát hiện nguồn khoáng sản quý của đất nước từ đó bước đầu hình thành ngành khai

thác than - tiền thân của ngành công nghiệp khai thác than của Việt Nam.

1.4.4. Vai trò của hoạt động quản lý đối với di tích Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Yên Lãng

Từ thực tiễn quá trình tìm hiểu, nghiên cứu, đánh giá thực trạng công tác quản lý đối với di tích Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Yên Lãng và qua thực tiễn công tác, là một cán bộ văn hóa đang trực tiếp tham mưu trong lĩnh vực di sản văn hóa trong đó có quản lý các di tích lịch sử văn hóa và danh lam thắng cảnh của thị xã Đông Triều, tỉnh Quảng Ninh.

1.4.5. Vai trò của Tập đoàn công nghiệp than - khoáng sản Việt Nam trong quản lý di tích

Khác với các di tích lịch sử - văn hóa khác bên cạnh các chủ thể là các cơ quan quản lý nhà nước, chính quyền địa phương; di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam được UBND tỉnh phân cấp cho ngành than trực tiếp quản lý.

Có thể nói, Tập đoàn Công nghiệp than - khoáng sản Việt Nam trong thời gian qua đã thực hiện tốt vai trò chủ thể quản lý trực tiếp đối với các di tích của ngành than theo Quyết định phân cấp của UBND tỉnh.

Tiểu kết

Cũng trong chương 1, cùng với các vấn đề lý luận tác giả đã trình bày khái quát di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam, khảo sát thực tế để tìm hiểu về vị trí địa lý, nhân vật,

sự kiện lịch sử liên quan đến di tích để từ đó có cái nhìn tổng quát, hiểu biết hơn về di tích.

Có thể nói, các vấn đề lý luận được trình bày trong chương 1 là cơ sở khoa học phục vụ cho công tác nghiên cứu, tìm hiểu, đánh giá thực trạng công tác quản lý di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam để từ đó đưa ra các giải pháp nhằm nâng cao chất lượng công tác quản lý góp phần bảo vệ, giữ gìn và phát huy các giá trị tốt đẹp của di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam.

Chương 2

THỰC TRẠNG QUẢN LÝ DI TÍCH LỊCH SỬ ĐỊA ĐIỂM KHAI THÁC THAN ĐẦU TIÊN CỦA VIỆT NAM

2.1. Chủ thể và cơ chế quản lý

2.1.1. Chủ thể quản lý

2.1.1.1. Sở Văn hóa và Thể thao tỉnh Quảng Ninh

2.1.1.2. Phòng Văn hóa và Thông tin thị xã Đông Triều

2.1.1.3. Ủy ban nhân dân phường Yên Thọ

2.1.1.4. Tập đoàn Than khoáng sản Việt Nam

Công ty Cổ phần Địa chất Mỏ - TKV:

Xí nghiệp địa chất Đông Triều:

Ban Quản lý Di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam:

Tổ quản lý di tích lịch sử địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam

2.1.2. Cơ chế phối hợp giữa các chủ thể quản lý

Việc xác định các chủ thể quản lý đối với các DTLSVH là rất quan trọng và cần thiết trong công tác quản lý. Tuy nhiên, để nâng cao hiệu quả quản lý đòi hỏi các chủ thể quản lý phải có sự phối hợp chặt chẽ và có cơ chế phối hợp, phân công, phân nhiệm cụ thể.

2.2. Nguồn lực trong quản lý di tích

2.2.1. Nguồn lực con người

Công ty đã ban hành Quyết định thành lập Ban Quản lý Khu di tích lịch sử địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam với 10 thành viên.

2.2.2. Nguồn lực tài chính

Nguồn thu của di tích gồm nguồn kinh phí từ Tập đoàn giao cho Công ty quản lý, bảo vệ, tôn tạo và phát huy giá trị của di tích hàng

năm theo hợp đồng giữa Tập đoàn và Công ty Cổ phần Địa chất Mỏ - TKV

Nguồn chi gồm có các khoản chi thường xuyên: điện, nước; lễ hương đăng, vệ sinh, tu bổ, chăm sóc cây xanh khuôn viên, thăm cỏ; đón tiếp khách thăm quan; bảo vệ, trông coi; bảo quản, tu bổ di tích; các hoạt động khác nhằm bảo vệ, phát huy giá trị của di tích...

Công tác quản lý tài chính tại di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam được quy định và triển khai thực hiện tương đối khoa học, bài bản, công khai, rõ ràng và đạt hiệu quả.

2.2.3. Nguồn lực về cơ sở vật chất

Đây là một vạt đồi có diện tích khoảng 1.500 m², nơi cao nhất của vạt đồi này là 36 m so với mực nước biển. Đi về phía nam của di tích khoảng 1,5 km có khu Tràng Tiền hay còn gọi là bãi đúc tiền và có miếu Mỏ và miếu Trại Hà.

Về tổng thể, cơ sở vật chất tại Di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam còn rất nhiều hạn chế. Mặc dù đã có đề án được phê duyệt nhưng cho đến nay mới chỉ một số hạng mục hoàn thành chưa đáp ứng được các tiêu chí hoạt động của một di tích và các hạng mục khác để đáp ứng nhu cầu của du khách khi đến thăm quan.

2.3. Các hoạt động quản lý tại di tích

2.3.1. Triển khai các văn bản quản lý của các cấp và xây dựng văn bản quản lý

Cùng với các địa phương khác trong cả nước, tỉnh Quảng Ninh - vùng đất có bề dày truyền thống và đấu tranh cách mạng, nơi đậm đặc các giá trị di sản văn hóa vật thể và phi vật thể phản ánh lớp trầm tích văn hóa mang bản sắc văn hóa đặc trưng của Việt Nam.

2.3.2. Hoạt động nghiên cứu khoa học

Nhằm tôn vinh và giáo dục truyền thống lịch sử cho các thế hệ thợ mỏ, Tập đoàn Than - Khoáng sản Việt Nam TKV đã giao cho Công ty Địa chất mỏ tiến hành lập hồ sơ, thủ tục đề nghị Sở Văn hóa và Thể thao tỉnh Quảng Ninh công nhận Di tích lịch sử địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam là di tích của ngành than. Ngày 28/02/2008 Công ty Cổ phần Địa chất mỏ - TKV

2.3.3. Quy hoạch, bảo tồn, tu bổ, tôn tạo di tích

Hoạt động tu bổ, tôn tạo di tích lịch sử địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Yên Lãng, phường Yên Thọ trong thời gian qua luôn được các cấp, ngành quan tâm chỉ đạo và triển khai thực hiện hiệu quả. Tập đoàn Công nghiệp Than - Khoáng sản Việt Nam đã bước đầu xác định rõ vai trò, trách nhiệm chủ thể quản lý chính đối với di tích, đã đầu tư, huy động nguồn lực đẩy nhanh tiến độ triển khai các dự án tu bổ, tôn tạo đối với di tích bước đầu góp phần bảo tồn và phát huy các giá trị lịch sử của di tích.

2.3.4. Phát huy giá trị di tích

2.3.4.1. Tuyên truyền, quảng bá

2.3.4.2. Tổ chức các hoạt động tại di tích, giáo dục truyền thống cho cán bộ, công nhân ngành than gắn với phát triển du lịch của địa phương

Năm	Tổng số khách đến Đông Triều (lượt)	Số khách đến các di tích trên địa bàn (lượt)	Số khách đến Di tích Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam (lượt)
2008	215.215	125.250	52
2009	236.120	132.160	68
2010	254.125	145.120	85
2011	262.380	165.250	102
2012	305.165	180.263	121
2013	321.330	184.411	134

2014	379.294	224.405	145
2015	414.535	236.199	185
2016	800.000	240.068	215
2017	850.000	255.480	320
2018	1.209.616	344.230	650
2019	1.101.377	454.976	350
2020	392.695	198.452	270
2021	68.870	31.050	130

Biểu thống kê số liệu khách thăm quan

(Số liệu do phòng Văn hóa và Thông tin thị xã Đông Triều cung cấp)

2.3.5. Thanh tra, kiểm tra và thi đua khen thưởng

Thanh tra, kiểm tra là một trong những hoạt động quan trọng trong công tác quản lý nói chung và quản lý DTLSVH nói riêng, thông qua công tác thanh, kiểm tra nhằm đảm bảo việc thực hiện đúng các chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của nhà nước trong lĩnh vực di sản văn hóa.

2.4. Đánh giá chung

2.4.1. Ưu điểm

Thứ nhất, cùng với hệ thống các DTLSVH trên địa bàn tỉnh Quảng Ninh, trong những năm qua di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam đã được các cấp, ngành quan tâm trong công tác nghiên cứu, lập hồ sơ khoa học, xác định ý nghĩa lịch sử, văn hóa để từ đó đánh giá tầm quan trọng của di tích đối với tỉnh Quảng Ninh nói chung và ngành Công nghiệp than - khoáng sản Việt Nam nói riêng.

Thứ hai, Công tác xây dựng và hoàn thiện hệ thống văn bản quản lý được các cấp, ngành quan tâm đã cho thấy tỉnh Quảng Ninh, thị xã Đông Triều và các cơ quan thực hiện chức năng quản lý nhà nước về di tích trên địa bàn đặc biệt quan tâm đến công tác quản lý

DTLSVH nói chung và di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam nói riêng.

Thứ ba, công tác nghiên cứu lập hồ sơ khoa học đề nghị xếp hạng di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam là di tích cấp tỉnh thể hiện sự góp phần khẳng định những giá trị lịch sử, giá trị văn hóa quan trọng của di tích đối với ngành Công nghiệp - Khai thác than của Việt Nam.

Thứ tư, công tác tuyên truyền, quảng bá, tổ chức các hoạt động giáo dục truyền thống cho cán bộ, công nhân ngành than cơ bản đã được triển khai thực hiện trong toàn ngành..

Thứ năm, công tác quản lý tại di tích đã được Ban Quản lý di tích, Tổ quản lý di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam thực hiện theo đúng quy định của pháp luật và quy chế của Công ty Cổ phần Địa chất Mỏ - TKV.

Thứ sáu, có thể khẳng định rằng, trong công tác quản lý di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam vai trò của Tập đoàn Công nghiệp than - Khoáng sản Việt Nam là rất quan trọng.

2.4.2. Hạn chế

Một là, mặc dù thực hiện theo phân cấp quản lý được UBND tỉnh Quảng Ninh quy định cụ thể, song trên thực tế công tác phối hợp giữa các chủ thể quản lý chưa thực sự chặt chẽ.

Hai là, mặc dù di tích được xếp hạng là di tích cấp tỉnh từ năm 2008 và được tu bổ, tôn tạo hoàn thiện giai đoạn 1, đưa vào hoạt động từ năm 2007 tuy nhiên đến năm 2020 Công ty Cổ phần Địa chất mỏ - TKV mới thành lập Ban Quản lý di tích và Xí nghiệp Địa chất Đông Triều thành lập Tổ quản lý di tích, do đó, giai đoạn trước năm 2020, di tích vẫn thuộc quản lý trực tiếp của Công ty Cổ phần Địa chất mỏ - TKV song việc chậm tiến độ trong xây dựng ban quản

lý di tích ảnh hưởng không nhỏ đến công tác quản lý, nhất là công tác phát huy giá trị của di tích.

Ba là, công tác tu bổ, tôn tạo di tích mặc dù đã được quan tâm triển khai thực hiện đảm bảo tiến độ song từ năm 2017, sau khi hoàn thành giai đoạn 1 của Dự án tu bổ tôn tạo di tích, đến nay giai đoạn 2 với các hạng mục công trình theo quy hoạch đã được phê duyệt chưa được tiếp tục triển khai thực hiện.

Bốn là, công tác tuyên truyền, quảng bá mặc dù đã được tỉnh Quảng Ninh, thị xã Đông Triều, phường Yên Thọ cũng như Tập đoàn Công nghiệp Than - Khoáng sản quan tâm thực hiện song chưa thực sự hiệu quả.

Năm là, công tác phát huy giá trị của di tích thông qua các hoạt động được tổ chức tại đây chưa thực sự hiệu quả.

Sáu là, chất lượng nguồn nhân lực trực tiếp tham gia trong công tác quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị của di tích còn nhiều hạn chế, chưa đáp ứng được yêu cầu đối với công tác quản lý di tích.

Tiểu kết:

Trong chương 2, tác giả luận văn đã tìm hiểu, nghiên cứu và trên cơ sở các văn bản quản lý của các cấp, ngành trong công tác quản lý văn hóa, phân tích và đánh giá thực trạng công tác quản lý di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam.

Cũng trong chương 2, qua công tác nghiên cứu, tìm hiểu, tác giả đã tổng kết, đánh giá chung về thực trạng công tác quản lý đối với di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam; nêu lên các ưu điểm cũng như chỉ ra hạn chế, bất cập trong công tác quản lý để từ đó làm cơ sở đề xuất các giải pháp trong chương 3 của luận văn.

Chương 3

GIẢI PHÁP QUẢN LÝ DI TÍCH LỊCH SỬ

ĐỊA ĐIỂM KHAI THÁC THAN ĐẦU TIÊN CỦA VIỆT NAM

3.1. Những yếu tố tác động đến quản lý di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam

3.1.1. Thuận lợi

Công tác quản lý nhà nước đối với hệ thống các di tích trên địa bàn ngày càng được quan tâm, lãnh đạo, chỉ đạo, nhằm nâng cao hiệu quả công tác bảo tồn và phát huy giá trị của di tích.

Di tích lịch sử địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam được Tập đoàn Công nghiệp Than và Khoáng sản Việt Nam quan tâm đầu tư.

3.1.2. Khó khăn

Đã hình thành được tổ chức bộ máy, bố trí nhân lực và xây dựng quy chế quản lý di tích. Song hiện tại mới bố trí cán bộ kiêm nhiệm, chưa được đào tạo, bồi dưỡng nghiệp vụ về quản lý văn hóa, quản lý di tích; chưa thực hiện được vai trò của hướng dẫn viên điểm du lịch; chưa phối hợp tổ chức được nhiều hoạt động giáo dục lịch sử, truyền thống tại di tích.

Công tác quản lý quy hoạch, ranh giới di tích chưa chặt chẽ, có thể tiềm ẩn nguy cơ bị lấn chiếm, xâm hại di tích.

Việc phát huy giá trị của di tích gắn với phát triển du lịch của địa phương còn nhiều hạn chế, chưa kết nối được điểm di tích với các điểm du lịch khác trên địa bàn để hình thành các tua, tuyến du lịch thu hút du khách đến với di tích.

3.2. Định hướng bảo tồn, phát huy và phát triển di tích

Di tích lịch sử địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam theo Quyết định số 45/QĐ-UBND, ngày 07/01/2011 của UBND tỉnh Quảng Ninh về việc phê duyệt Quy hoạch chi tiết xây dựng tỷ lệ 1/500 Tôn tạo và phát huy Khu di tích lịch sử địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Tiên Lãng, xã Yên Thọ, huyện Đông Triều (*nay là phường Yên Thọ, thị xã Đông Triều*) gồm 06 nhóm hạng mục công trình: Khu di tích đền Thượng; Khu di tích miếu Bãi Trang Tiên (miếu Trại Hà); khu Thạch Trụ; khu đền Hạ, khu quản lý di tích và tiếp đón khách.

3.3. Đề xuất những giải pháp

3.3.1. Nhóm các giải pháp về công tác tổ chức quản lý di tích

3.3.1.1. Tiếp tục hoàn thiện cơ chế, chính sách đối với công tác quản lý di tích

3.2.1.2. Nâng cao chất lượng nguồn nhân lực quản lý

3.3.1.3. Nâng cao nhận thức về bảo tồn và phát huy giá trị của di tích

Về nội dung tuyên truyền: giới thiệu các thông tin chung về di tích (vị trí, địa điểm, đường đi tới, các nhân vật, sự kiện lịch sử...)

Về phương thức tuyên truyền: Cần đa dạng hóa các hình thức để công tác tuyên truyền đạt hiệu quả.

Về đối tượng tuyên truyền: tác giả luận văn xin đề xuất 03 nhóm đối tượng tuyên truyền chính.

Về nguồn kinh phí: Được xác định cụ thể sau khi lập Đề án, xác định tổng mức đầu tư, cơ cấu nguồn vốn, phân kỳ đầu tư để làm

căn cứ báo cáo Tập đoàn Công nghiệp Than - Khoáng sản Việt Nam phê duyệt và tổ chức thực hiện.

3.2.1.4. Phát huy vai trò của Tập đoàn công nghiệp Than - Khoáng sản Việt Nam và tính tự quản của cộng đồng dân cư đối với di tích

3.3.2. Nhóm giải pháp về bảo tồn và phát huy các giá trị của di tích

3.3.2.1. Đẩy mạnh các hoạt động nghiên cứu khoa học

3.3.2.2. Huy động nguồn lực, đầu tư bảo tồn, tu bổ, tôn tạo di tích

3.3.2.3. Khai thác và phát huy giá trị của di tích gắn với hoạt động du lịch

3.3.2.4. Tăng cường công tác quản lý tài chính tại di tích

3.3.2.5. Đẩy mạnh và tăng cường hoạt động bảo vệ môi trường tại di tích

3.3.2.6. Tăng cường công tác thanh tra, kiểm tra và thi đua khen thưởng

Tiểu kết

Trong chương 3 của luận văn tác giả đã tập trung phân tích những yếu tố tác động tích cực như các yếu tố tiêu cực ảnh hưởng đến công tác quản lý di tích đồng thời mạnh dạn đề xuất 10 nhóm giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả công tác quản lý đối với di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam trên cơ sở thực trạng công tác quản lý đã phân tích ở chương 2 trong đó đề xuất tập trung vào các nhóm giải pháp cụ thể: giải pháp về công tác tuyên truyền nâng cao nhận thức về bảo tồn và phát huy giá trị của di tích; giải pháp về hoàn thiện cơ chế chính sách đối với hoạt động quản lý di tích; đẩy mạnh các hoạt động nghiên cứu khoa học; huy động

nguồn lực, đầu tư bảo tồn, tu bổ tôn tạo di tích; nhóm giải pháp về khai thác và phát huy giá trị của di tích gắn với hoạt động du lịch của địa phương; nhóm giải pháp về quản lý tài chính tại di tích; nâng cao chất lượng nguồn nhân lực quản lý; đẩy mạnh và tăng cường công tác bảo vệ môi trường tại di tích; phát huy vai trò của tập đoàn công nghiệp than khoáng sản Việt Nam trong hoạt động quản lý di tích; tăng cường công tác thanh tra, kiểm tra thi đua khen thưởng.

Các giải pháp trên là kết quả của quá trình khảo sát, điền dã, nghiên cứu, tìm hiểu di tích, tổng hợp tài liệu, trao đổi phỏng vấn những người trực tiếp tham gia quản lý di tích; đúc kết kinh nghiệm của các nhà khoa học, nhà quản lý đồng thời tham khảo mô hình quản lý của một số di tích thuộc ngành than quản lý trên địa bàn thành phố Cẩm Phả. Tuy nhiên, đây là những giải pháp theo quan điểm cá nhân của tác giả. Để hiện thực hóa các giải pháp trên cần có sự nỗ lực cố gắng vào cuộc và phối hợp chặt chẽ của các cấp ngành và các đơn vị liên quan và sự đánh giá, tư vấn, góp ý của các nhà quản lý DTLSVH.

KẾT LUẬN

Trong xu thế hội nhập và phát triển của đất nước hiện nay, việc bảo tồn và phát huy các giá trị của di sản văn hóa là một việc làm cần thiết và quan trọng để vừa giữ gìn các nét đẹp bản sắc văn hóa truyền thống vừa phát triển trong xu thế hội nhập và toàn cầu hóa do vậy đòi hỏi sự nỗ lực, vào cuộc của các cấp, ngành đặc biệt là các cơ quan quản lý nhà nước về văn hóa cùng với sự tham gia chung tay của cộng đồng dân cư.

Đối với di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Yên Lãng là một trong những di tích đặc thù của ngành Công nghiệp Than - Khoáng sản Việt Nam; có giá trị và ý nghĩa lịch sử, văn hóa vô cùng to lớn đối với ngành than nói riêng và tỉnh Quảng Ninh, thị xã Đông Triều nói chung. Di tích là địa điểm ghi dấu sự ra đời của ngành công nghiệp khai thác than của Việt Nam từ năm 1840 với bức Chỉ dụ cho phép khai thác than của vua Minh Mạng ở vùng than ở thị xã Đông Triều. Đây có thể được coi là một địa chỉ đỏ về nguồn của ngành than, giáo dục truyền thống cho cán bộ công nhân ngành than nhằm nâng cao nhận thức, niềm tự hào về lịch sử, truyền thống vẻ vang của giai cấp công nhân vùng mỏ; quá trình hình thành, phát triển cũng như những đóng góp tích cực của ngành than đối với sự phát triển của đất nước, tỉnh Quảng Ninh và các địa phương liên quan.

Để di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam trở thành một điểm tham quan hấp dẫn, thu hút được nhiều đối tượng khách không chỉ là cán bộ công nhân viên trong toàn ngành than mà còn các tầng lớp nhân dân, du khách thập phương thì công tác quản lý, bảo vệ và phát huy giá trị của di tích là rất quan trọng. Trong chương 1 Luận văn "Công tác quản lý di tích Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Yên Lãng, phường Yên Thọ,

thị xã Đông Triều, tỉnh Quảng Ninh" tác giả đã hệ thống hóa các cơ sở pháp lý cơ bản liên quan đến công tác quản lý di sản văn hóa và DTLSVH đồng thời giới thiệu khái quát về di tích cũng như các giá trị lịch sử - văn hóa của di tích. Đây là cơ sở lý luận quan trọng để làm căn cứ cho các nội dung nghiên cứu thực trạng công tác quản lý di tích ở chương 2 trong đó tác giả tập trung tìm hiểu, phân tích để làm rõ chủ thể quản lý di tích; việc ban hành và triển khai các văn bản quản lý đối với di tích; công tác nghiên cứu khoa học, tư liệu hóa giá trị của di tích; công tác tu bổ, tôn tạo di tích; thực trạng các hoạt động nhằm phát huy giá trị của di tích; nguồn nhân lực tham gia quản lý di tích; công tác quản lý tài chính và thanh tra, kiểm tra, thi đua khen thưởng. Từ việc nghiên cứu, đánh giá thực trạng trong chương 2 - đánh giá được những ưu, nhược điểm, tồn tại của công tác quản lý đối với di tích, tác giả luận văn cũng đã mạnh dạn đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả công tác quản lý đối với di tích trong chương 3.

Những giải pháp được đề xuất trong luận văn hy vọng rằng sẽ góp phần giúp các cấp, ngành, các cơ quan trực tiếp thực hiện chức năng quản lý đặc biệt là Tập đoàn Công nghiệp Than - Khoáng sản Việt Nam có cái nhìn đầy đủ, chính xác, sâu sắc hơn về công tác quản lý di tích từ đó có thể tham khảo, áp dụng các giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả công tác quản lý tại di tích lịch sử Địa điểm khai thác than đầu tiên của Việt Nam tại núi Yên Lãng, phường Yên Thọ, thị xã Đông Triều nói riêng và hệ thống di sản văn hóa nói chung nhằm phát huy giá trị của các di tích gắn với phát triển du lịch góp phần quan trọng trong việc phát triển kinh tế, xã hội của địa phương.